

**OBOWIAZKI SZKOŁY W ZAKRESIE ZAPEWNIENIA
BEZPIECZEŃSTWA UCZNIOM
SZKOŁA PODSTAWOWA NR 1 Z ODDZIAŁAMI INTEGRACYJNYMI
IM. JULIANA RYDZKOWSKIEGO W CHOJNICACH
(wybrane aspekty)**

I. Bezpieczeństwo fizyczne w szkole

Monitorowanie terenów przyległych do szkoły

REKOMENDACJE DLA DZIAŁAŃ SZKOŁY:

- 1) należy monitorować tereny przyległe, zwrócić szczególną uwagę na osoby poruszające się w otoczeniu szkoły/placówki, obserwujące szkołę/placówkę, wchodzące na jej teren lub często pojawiające się w okolicy szkoły.
 - 2) należy zwracać uwagę na nietypowe przedmioty pozostawione w okolicy szkoły lub pojazdy zaparkowane w nietypowych miejscach lub o szczególnych cechach – bez tablic rejestracyjnych, świadczące o dużym wyeksploatowaniu, auta dostawcze lub nienależące do pracowników szkoły, rodziców (pozostawione na dłuższy czas bez opieki).
 - 3) w przypadku orlika – należy zwracać uwagę na osoby korzystające z obiektu – czy zachowują się adekwatnie do miejsca, w którym przebywają, czy nie pozostawiają nietypowych przedmiotów – kartonów, walizek, siatek, plecaków etc.
- Po zakończeniu zajęć należy zamykać bramy i furtki prowadzące do szkoły oraz należące do niej tereny (np. boiska, place zabaw).
- Wejścia do budynków i na tereny przyległe

REKOMENDACJE DLA DZIAŁAŃ SZKOŁY:

- 1) należy monitorować wejście do budynku, weryfikować osoby wchodzące do budynku – zwłaszcza niezwiązane z codziennym życiem szkoły i nie dopuszczać do ich swobodnego poruszania się po terenie szkoły
- 2) nie należy pozostawiać otwartych drzwi do budynku szkoły, szczególnie tych, które nie podlegają monitorowaniu i/lub bezpośredniej kontroli pracownika szkoły
- 3) nie należy wpuszczać bez weryfikacji osób na teren szkoły
- 4) należy prowadzić książkę wejść i wyjść, zwłaszcza osób niezwiązanych bezpośrednio z placówką
- 5) należy sprawować stały nadzór przy wejściu do budynku szkoły.

Procedury wejścia/wyjścia powinny być dokładnie określone i przedstawione pracownikom administracyjnym oraz dydaktycznym. Bezwzględnie nie można pozwolić na swobodne poruszanie się po terenie szkoły osobie obcej.

Obowiązki nauczycieli i innych pracowników szkoły

Zgodnie z art. 6. ustawy Karta Nauczyciela, nauczyciel zobowiązany jest rzetelnie realizować zadania związane z powierzonym mu stanowiskiem oraz podstawowymi funkcjami szkoły:

dydaktyczną, wychowawczą i opiekuńczą, w tym zadania związane z zapewnieniem bezpieczeństwa uczniom w czasie zajęć organizowanych przez szkołę.

Nauczyciele

Na wzrost bezpieczeństwa w placówce oświatowej mają wpływ:

- 1) świadomość możliwości wystąpienia zagrożenia oraz umiejętność ich rozpoznawania
- 2) działania prewencyjne polegające na minimalizowaniu ryzyka wystąpienia zagrożenia
- 3) znajomość rodzajów alarmów, komunikatów ostrzegawczych i sygnałów alarmowych oraz sposobów postępowania w przypadku ich ogłoszenia
- 4) ćwiczenia umiejętności posługiwania się technicznymi środkami alarmowania i powiadamiania oraz znajomości miejsca ich rozmieszczenia w placówce
- 5) dysponowania numerami telefonów do kierownictwa placówki (dyrektora, zastępcy dyrektora, innych osób funkcyjnych), znajomość numerów telefonów służb ratunkowych,
- 6) okresowego zapoznawania się z instrukcją przeciwpożarową, planami ewakuacji oraz innymi instrukcjami i planami dotyczącymi m.in. rozmieszczenia głównych: wyłączników energii elektrycznej, hydrantów, systemów alarmowych oraz posiadanie umiejętności posługiwania się nimi w razie wystąpienia sytuacji kryzysowej
- 7) przeprowadzanie ćwiczeń ewakuacyjnych.

Pracownicy administracji i obsługi

Do obowiązków pracowników administracji i obsługi należy:

- 1) reagowanie na przejawy krzywdy, przemocy i agresji stosowanej wobec uczniów
- 2) zgłaszanie do kierownictwa szkoły zauważonych niepokojących zachowań zagrażających bezpieczeństwu, zdrowiu lub życiu uczniów
- 3) podejmowanie natychmiastowych działań zmierzających do usunięcia sytuacji zagrażających bezpieczeństwu uczniów (szczególnie w trakcie trwania przerwy) takich jak: rozlany płyn, potłuczone szkło, oberwana tablica, otwarty dostęp do urządzeń elektrycznych itp.
- 4) bezwzględne przestrzeganie procedury wpuszczania osób obcych (w tym rodziców) na teren szkoły oraz uczniów przedwcześnie przychodzących na zajęcia dydaktyczne
- 5) przeprowadzanie ćwiczeń ewakuacyjnych.

Wystąpienie zagrożenia związanego z ingerencją w środowisku szkolnym może być poprzedzone obecnością przyszłego sprawcy w szkole lub w jej otoczeniu. Towarzyszą temu zauważalne symptomy – zachowania potencjalnego sprawcy lub napastnika - pozwalające na przewidzenie sytuacji niebezpiecznej

- 1) przybycie w towarzystwie inne osoby, która następnie opuszcza miejsce
- 2) unikanie kontaktu wzrokowego
- 3) unikanie kamer
- 4) niespokojne ruchy, nienaturalny chód
- 5) niestosowanie się do znaków zakazu wejścia
- 6) pojawienie się samotnych osób
- 7) nieodpowiedni ubiór do pory roku
- 8) podejrzane wypukłości pod ubiorem
- 9) wystające kable
- 10) zaciśnięte dłonie
- 11) podejrzane pakunki/plecaki.

Sygnały, na które należy zwrócić szczególną uwagę:

- 1) fałszywe alarmy o podłożeniu bomby (rozpoznanie systemu)
- 2) próby wejścia do szkoły pod błahym powodem (rozpoznanie systemu)
- 3) podrzucania paczek lub toreb bez podejrzanych substancji wewnątrz (rozpoznanie systemu)
- 4) częste loty dronów nad szkołą (rozpoznanie celu)
- 5) robienie zdjęć ze szkołą w tle (rozpoznanie celu)
- 6) indagacja uczniów na tematy związane w szkołą (rozpoznanie celu)
- 7) ataki hackerskie (rozpoznanie celu)
- 8) samochody, a zwłaszcza furgonetki, parkujące w miejscach nietypowych (rozpoznanie systemu)
- 9) nietypowe i rzucające się w oczy zachowanie osób
- 10) pozostawione bez opieki przedmioty: paczki, torby, pakunki
- 11) pojawienie się osób interesujących się szkołą
- 12) pojazdy bez rejestracji lub z widocznymi śladami włamania
- 13) młodzież, której odzież może maskować duże przedmioty
- 14) szczególne zainteresowanie uczniów militariami
- 15) informacje od uczniów o nieformalnych grupach/klubach
- 16) uczniowie wykluczeni z grupy
- 17) inne sytuacje odmienne od typowych w otoczeniu szkoły.

II. Czynniki ludzkie

Wtargnięcie napastnika (terrorysty) do szkoły

Poniższe rekomendacje odnoszą się do niezbędnej reakcji nauczyciela i dotyczą sytuacji wtargnięcia napastnika z niebezpiecznym narzędziem lub bronią, który strzela do osób znajdujących się na korytarzu i w salach lekcyjnych, tzw. aktywny strzelec.

- ♣ Jeżeli nie miałeś szansy na ucieczkę, ukryj się, zamknij drzwi na klucz (zabarykaduj się)
-szybkie zamknięcie drzwi może uniemożliwić napastnikowi wejście do pomieszczenia i zabicie kolejnych osób
- ♣ Wycisz i uspokój uczniów
-wszelkie dźwięki wydostające się z sal lekcyjnych mogą spowodować próbę wejścia napastnika do pomieszczenia lub ostrzelanie sali lekcyjnej przez drzwi czy ścianę
- ♣ Zaopiekuj się uczniami ze SPE i uczniami, którzy potrzebują pomocy - należy zwrócić szczególną uwagę na dzieci, które specyficznie reagują na stres i mogą mieć problemy z opanowaniem emocji
- ♣ Każ bezwzględnie wyciszyć, wyłączyć telefony
-niespodziewane sygnały telefonów mogą zdradzić obecność osób wewnątrz zamkniętych pomieszczeń i zachęcić napastnika do wejścia
- ♣ Poinformuj policję wysyłając informację tekstową
-SMS o zaistniałej sytuacji
-w przypadku wtargnięcia napastnika do szkoły niezbędnym jest natychmiastowe przekazanie informacji policji
- ♣ Zasłoń okno, zgaś światło

-należy zaciemnić salę aby utrudnić obserwację osób zabarykadowanych w salach lekcyjnych przez osoby współpracujące z napastnikami, a znajdujące się na zewnątrz obiektu szkolnego

♣ Nie przemieszczaj się

-przemieszczanie się może powodować dźwięki lub cień, który może zostać zauważony przez napastników

♣ Stań poniżej linii okien, zjeżdż ze światła drzwi

-przebywanie w świetle drzwi rzuca cień i może zostać zauważone przez napastników

♣ Zjeżdż z linii strzału, połóż się na podłodze

-z reguły napastnicy strzelają na wysokości około 1 do 1,5 m. Strzały z broni palnej bez problemu penetrują drzwi i mogą zabić osoby znajdujące się wewnątrz

♣ Jeżeli padną strzały, nie krzycz

-napastnicy oddając na ślepo strzały przez zamknięte drzwi chcą sprowokować krzyki przerażonych osób i upewnić się czy w salach rzeczywiście nikogo nie ma

♣ Nie otwieraj nikomu drzwi

-interweniujące oddziały policji w przypadku takiej konieczności same otworzą drzwi. Napastnicy mogą zmusić osoby funkcyjne do przekazania komunikatu, który ma spowodować otwarcie drzwi

♣ W przypadku wtargnięcia napastnika do pomieszczenia podejmij walkę, która może być ostatnią szansą na uratowanie życia

-w sytuacji obecności aktywnego strzelca jego celem jest zabicie jak największej liczby ludzi. W takiej sytuacji podjęcie walki może dać jedyną szansę na uratowanie życia

W przypadku bezpośredniego kontaktu z napastnikami, którzy dążą do przejęcia kontroli nad szkołą:

♣ Wykonuj bezwzględnie polecenia napastnika

-wszelkie próby oporu mogą być uznane przez napastników jako akt agresji i zakończyć się śmiercią zakładników

♣ Na żądanie terrorystów oddaj im przedmioty osobiste, np. telefon

-wszelkie próby oszukania napastników mogą zakończyć się śmiercią osoby oszukującej

♣ Poinformuj, że nie możesz wykonać jakiegoś polecenia

-w takim przypadku ewentualne niewykonanie polecenia napastników nie zostanie potraktowane jako próba oporu

♣ Nie patrz terrorystom w oczy, unikaj kontaktu wzrokowego

-w takiej sytuacji patrzenie w oczy może zostać uznane za akt prowokacji i agresji

♣ Nigdy nie odwracaj się plecami do napastnika

-odwracanie plecami może zostać uznane jako akt agresji czy lekceważenia, utrudnia także orientację w sytuacji

♣ Nie zwracaj na siebie uwagi

-niezwracanie na siebie uwagi może zwiększyć szansę na uratowanie życia w przypadku, gdy zamachowcy zdecydują się zabić kogoś dla przykładu

♣ Nie lekceważ napastnika i nie bądź agresywny

-brak szacunku i agresja mogą zostać ukarane przez zamachowców

♣ Nie oszukuj terrorysty

-oszustwo może zostać potraktowane jako brak szacunku czy agresji i zostać ukarane

♣ Uspokój uczniów, zawsze zwracaj się do nich po imieniu

-zwracanie się do uczniów po imieniu pozwala na ich spersonalizowanie, co może spowodować lepsze ich traktowanie przez zamachowców

♣ Poinformuj napastnika o uczniach ze schorzeniami

-wiedza ta w konsekwencji obniży agresję ze strony zamachowców wobec dzieci, których zachowanie odstaje od reszty

♣ Pytaj zawsze o pozwolenie, np. gdy chcesz się zwrócić do uczniów

-każda aktywność podjęta bez zgody zamachowców może zostać potraktowana jako akt oporu czy agresji i w konsekwencji ukarana

♣ Zawsze korzystaj z dobrej woli terrorysty

-nigdy nie wiadomo, kiedy kolejny raz będziemy mogli napić się czy zjeść posiłek.

W przypadku działań antyterrorystycznych podjętych przez policję:

♣ Nie uciekaj z miejsca zdarzenia, nie wykonuj gwałtownych ruchów

–możesz zostać uznany za terrorystę

-policja w trakcie operacji odbijania zakładników nie jest w stanie odróżnić napastników od ofiar

♣ Nie próbuj pomagać służbom ratowniczym, dyskutować z nimi

-próba pomocy siłom bezpieczeństwa bez ich wyraźnej zgody czy prośby może zostać potraktowane jako akt agresji

♣ Połóż się na podłogę, trzymaj ręce z otwartymi dłońmi najlepiej na wysokości głowy

-taka pozycja pozwala widzieć ewentualne niebezpieczne narzędzia będące w posiadaniu zamachowców, którzy wtopili się w szeregi zakładników

♣ Słuchaj poleceń i instrukcji grupy antyterrorystycznej, poddawaj się jej działaniom

-postawa taka ułatwia działania policji, a także identyfikację zamachowców, którzy próbują się wtopić w szeregi napastników

♣ Nie trzymaj oczu w przypadku użycia gazów łzawiących

-tarcie oczu tylko pogarsza skutki użycia gazu łzawiącego

♣ Pytaj o pozwolenie zaopiekowania się swoimi uczniami

-wszelkie samowolne działania mogą zostać potraktowane jako akt agresji i mogą utrudnić akcję ratunkową

♣ Odpowiadaj na pytania funkcjonariuszy

-policja zbiera kluczowe informacje mające się przyczynić do skutecznej akcji uwolnienia zakładników i identyfikacji zamachowców

♣ Bądź przygotowany na traktowanie ciebie jako potencjalnego terrorysty dopóki twoja tożsamość nie zostanie potwierdzona

-w pierwszej fazie operacji odbijania zakładników policja nie jest w stanie odróżnić zakładników od napastników, którzy często próbują się wtapiać w tłum i uciec z miejsca ataku

♣ Po wydaniu polecenia wyjścia

–opuść pomieszczenie jak najszybciej, oddal się we wskazanym kierunku

-w przypadku interwencji sił bezpieczeństwa należy wykonać polecenia dokładnie tak, jak tego chcą siły interwencyjne

♣ Nie zatrzymuj się dla zabrania rzeczy osobistych, zawsze istnieje ryzyko wybuchu lub pożaru

-najważniejsze jest uratowanie życia i zdrowia, a dopiero później ratowanie dóbr materialnych.

Otrzymanie informacji o podłożeniu ładunku wybuchowego:

- 1) Prowadząc rozmowę z osobą informującą o podłożeniu ładunku wybuchowego zapamiętaj jak największą ilość szczegółów
 - uzyskane informacje/szczegóły mogą być istotne dla policji dla identyfikacji sprawcy alarmu
- 2) Zapisz natychmiast wszystkie uzyskane lub zapamiętane informacje
 - w przypadku stresującej sytuacji po pewnym czasie możesz mieć problemy z przypomnieniem sobie istotnych informacji
- 3) Poinformuj niezwłocznie o otrzymaniu zgłoszenia osobę odpowiedzialną w szkole za uruchomienie procedury
 - osoba odpowiedzialna może zarządzić ewakuację całości personelu szkoły
- 4) Po usłyszeniu sygnału o podłożeniu ładunku wybuchowego rozpocznij ewakuację zgodnie z planem ewakuacji
 - ewakuacja musi być rozpoczęta niezwłocznie po ogłoszeniu odpowiedniego sygnału. Ma ona na celu ochronę personelu przed skutkami ewentualnej eksplozji ładunku.
- 5) Nie używaj telefonu komórkowego
 - eksplozja ładunku może zostać zainicjowana falami emitowanymi przez telefon komórkowy
- 6) Sprawdź, jeżeli możesz, czy w klasie pozostały przedmioty, które nie należą do jej wyposażenia
 - stwierdzenie obecności nieznanego przedmiotu w klasie może przyspieszyć akcję policji i zminimalizować skutki ewentualnej eksplozji
- 7) Bezwzględnie wykonuj polecenia osoby kierującej sytuacją kryzysową lub funkcjonariuszy służb
 - w trakcie uruchomienia procedury niezbędna jest dyscyplina i niezwłoczne wykonywanie wszystkich poleceń osoby kierującej sytuacją kryzysową
- 8) W miejscu ewakuacji policz wszystkie dzieci i poinformuj osobę odpowiedzialną zakierowanie działaniami kryzysowymi
 - szybkie sprawdzenie obecności wszystkich dzieci, ułatwi zakończenie ewakuacji całości personelu szkoły
- 9) Poinformuj rodziców o miejscu odbioru dzieci i drodze dojazdu
 - informacja ta pozwoli rodzicom na sprawny odbiór dzieci i nie spowoduje blokowania dróg ewakuacyjnych

Podejrzany pakunek to przesyłka z ładunkiem wybuchowym lub nieznaną substancją.

W przypadku podejrzenia jej otrzymania:

- 1) Odizoluj miejsce znajdowania się podejrzanego pakunku
 - należy założyć, że podejrzany pakunek jest ładunkiem wybuchowym, dopóki taka ewentualność nie zostanie wykluczona
- 2) Nie dotykaj, nie otwieraj i nie przesuwaj podejrzanego pakunku
 - w przypadku ładunku wybuchowego może on eksplodować w trakcie próby manipulowania
- 3) Okryj pakunek w przypadku stwierdzenia wydobywania się z niego innej substancji (tylko jeżeli czas na to pozwala)
 - okrycie pakunku w przypadku wycieku nieznannej substancji może ograniczyć rozprzestrzenianie się substancji
- 4) Poinformuj o stwierdzeniu pakunku osobę odpowiedzialną za uruchomienie procedury
 - osoba odpowiedzialna może zarządzić ewakuację całości personelu szkoły
- 5) Po usłyszeniu sygnału o podłożeniu ładunku wybuchowego rozpocznij ewakuację zgodnie z planem ewakuacji

-ewakuacja musi być rozpoczęta niezwłocznie po ogłoszeniu odpowiedniego sygnału. Ewakuacja ma na celu ochronę personelu przed skutkami ewentualnej eksplozji ładunku

6) Nie używaj telefonu komórkowego

-eksplozja ładunku może zostać zainicjowana falami emitowanymi przez telefon komórkowy

7) Bezwzględnie wykonuj polecenia osoby kierującej sytuacją kryzysową lub funkcjonariuszy służb

-w trakcie uruchomienia procedury niezbędna jest dyscyplina i niezwłoczne wykonywanie wszystkich poleceń osoby kierującej sytuacją kryzysową

8) W miejscu ewakuacji policz wszystkie dzieci i poinformuj osobę odpowiedzialną za kierowanie działaniami kryzysowymi

-szybkie sprawdzenie obecności wszystkich dzieci, ułatwi zakończenie ewakuacji całości personelu szkoły

9) Poinformuj rodziców o miejscu odbioru dzieci i drodze dojazdu

-informacja ta pozwoli rodzicom na sprawny odbiór dzieci i nie spowoduje blokowania dróg ewakuacyjnych

III. Bezpieczeństwo cyfrowe uczniów – dzieci i młodzieży

- Jest w obecnym czasie równie istotne, jak zapewnienie bezpieczeństwa fizycznego i psychicznego. Często zagrożenie bezpieczeństwa ucznia ma mieszany charakter – np. **rozpoczyna się od nękania podczas przerw w lekcjach, rozwijając się następnie w Internecie.**
- **Prowadzone w sposób zrozumiały, akcentujące przewagę pozytywnych cech Internetu, odnoszące się do systemu wartości akceptowanego przez uczniów działania wychowawcze i edukacyjne adresowane do uczniów są fundamentalnym sposobem zapewnienia bezpieczeństwa cyfrowego dzieci.** Telefon Zaufania dla Dzieci i Młodzieży - 116 111 Telefon dla Rodziców i Nauczycieli w sprawie Bezpieczeństwa Dzieci – 800 100 100, dyzurnet@dyzurnet.pl

IV. Niewłaściwe zachowania uczniów a w konsekwencji zagrożenia dla bezpieczeństwa w szkole, przyczyny

Zagrożenia wewnętrzne

Do najważniejszych zagrożeń wewnętrznych w szkole należą: agresywne zachowania ucznia oraz zjawisko tzw. fali, korzystanie przez uczniów z substancji psychoaktywnych, kradzież lub wymuszenia pieniędzy lub przedmiotów wartościowych, pedofilia, pornografia, prostytutka, picie alkoholu, wypadek lub czyn karalny dokonany przez ucznia. Zagrożeniom w szkole zwykle towarzyszą poprzedzające je lub im towarzyszące widoczne symptomy zachowań uczniów, na podstawie których można je rozpoznać. Ofiary negatywnych działań w szkole zwykle skarżą się na bóle głowy czy brzucha lub na brak apetytu. Często pojawia się pośród nich niechęć do chodzenia do szkoły (wagary) lub całkowita absencja. W rodzinie pojawia się agresja wobec rodzeństwa i rodziców, widoczny niepokój, rozdrażnienie lub lękowe reagowanie na różne sytuacje. Uczniowie izolują się i szukają samotności. Odbija się to negatywnie na ich wynikach w nauce. Nauczyciele i rodzice powinni zauważyć te zachowania i rozpocząć wyjaśnianie ich przyczyn. Należy pamiętać, że uczniowie na ogół

ukrywają, iż stali się ofiarami czynów zabronionych, wstydzą się, nie chcą martwić nauczycieli/rodziców. Wreszcie przypisują sobie winę za to, co ich spotkało. Niewłaściwe zachowania uczniów a w konsekwencji zagrożenia dla bezpieczeństwa w szkole z ich strony mają wiele przyczyn:

♣ uwarunkowania osobowościowe sprawcy

–jego kłopoty w nauce, nieumiejętność przystosowania się do środowiska szkolnego, zazdrość w odniesieniu do kolegów z rodzin lepiej sytuowanych, rywalizacja w nauce, zazdrość o oceny,

♣ środowisko pozaszkolne

–otoczenie ucznia, uwarunkowania społeczno

–rodzinne,

♣ wpływ rodziny, telewizji, Internetu, gier komputerowych,

♣ środowisko szkolne

–konflikty między rówieśnikami, dominacja starszych kolegów, próba zaistnienia w grupie

–zdobycia kontroli nad rówieśnikami, chęć imponowania, wyróżnienia się wśród społeczności szkolnej,

♣ błędne funkcjonowanie szkoły

–duża liczba uczniów, hałas, anonimowość uczniów, brak

współpracy z rodzicami, Policją, nieumiejętność zagospodarowania czasu wolnego uczniów, czy brak zajęć pozalekcyjnych,

♣ błędy popełnianie przez nauczycieli w procesie kształcenia

–niesprawiedliwe ocenianie, niedostateczna kontrola ucznia, tworzenie sytuacji stresowych, wyśmiewanie ucznia.

Sytuacje zagrożenia rodzą się w codziennych sytuacjach w szkole, kreowanych przez uczniów, a to przejawia się w:

♣ systematycznym dokuczaniu, wyśmiewaniu, ośmieszaniu, przezywaniu, robieniu sobie żartów, biciu, popychaniu i kopaniu

♣ prezentowaniu dominacji wobec innych, chęci podporządkowania ich, w używaniu gróźb i siły

♣ spadku zainteresowania szkołą,

♣ niechęcią do podejmowania aktywności na rzecz społeczności lokalnej,

♣ niekontrolowanych -nieadekwatne do wieku i sytuacji

–wybuchach gniewu, impulsywności

♣ nastawieniu „na nie ” i agresji wobec dorosłych

♣ nieprawidłowym zachowaniu się w stosunku do nauczyciela/wychowawcy

–chęć dominacji nad kimś silniejszym, stojącym wyżej w hierarchii

♣ braku poczucia winy i wstydu, a nawet zadowoleniu z własnych negatywnych zachowań

♣ prezentacji postaw aspołecznych: kradzieży, wandalizm, picie alkoholu, testowaniu narkotyków

♣ przejawianiu zachowań agresywnych w stosunku do zwierząt

♣ fascynacji sytuacjami ukazującymi sceny przemocy, inicjowaniu rozmów na tematy związane z używaniem niebezpiecznych narzędzi

♣ekspresji wyrażanej w pracach szkolnych, ukierunkowanej na zjawiska związane z przemocą, pracach plastycznych obrazujących sceny agresji

♣ nadmiernym zainteresowaniem funkcjonowania grup przestępczych (próbach nawiązania kontaktu)

♣ rozmowach na tematy związane z bronią, przynoszeniu na teren szkoły niebezpiecznych narzędzi (m. in. broni, materiałów wybuchowych).

Przyczyną zagrożeń mogą być także zachowania nauczycieli takie, jak:

- ♣ drwina i złośliwość wobec uczniów
- ♣ presja psychiczna, ośmieszanie, lekceważenie
- ♣ agresja słowna -dokuczanie, wyśmiewanie
- ♣ naruszenie nietykalności cielesnej
- ♣ groźby w stosunku do ucznia
- ♣ niesprawiedliwe ocenianie, ograniczanie możliwości rozwoju zainteresowań lub umiejętności ucznia
- ♣ kumoterstwo pośród nauczycieli -tzw. solidarność zawodowa
-nauczyciele bronią siebie nawzajem i są w stanie zrobić naprawdę wszystko, by zachować dobre imię i nie wprowadzać zbędnego zamętu do placówki
- ♣ brak autorytetu wśród młodzieży.

Rekomendacje dla działań w szkole

1. Nie należy bagatelizować żadnego sygnału świadczącego o fakcie zaistnienia zagrożenia. Należy przeciwdziałać temu zjawisku na możliwie wczesnym etapie jego powstawania.
2. Należy dać możliwość uczniowi poinformowania nauczyciela lub pedagoga o zaistniałej sytuacji związanej z czynnością niebezpieczną, budując atmosferę zaufania.
3. Należy wyciągać konsekwencje w stosunku do osób dopuszczających się czynów zabronionych.
4. W ramach działań profilaktycznych podczas lekcji wychowawczych, przy współpracy z ekspertami i specjalistami, należy informować uczniów o skutkach i konsekwencjach związanych z zagrożeniami w szkole jak i poza nią.
5. Należy tworzyć przyjazne środowisko pracy i nauki poprzez sprawiedliwe ocenianie, jasne, czytelne, sprawiedliwe normy, przyjazny nadzór nad uczniami, sprawną organizację życia szkolnego.
6. Należy podejmować działania integrujące zespoły klasowe, poznawanie się uczniów, przybijające budowie pozytywnych relacji w klasie.
7. Należy budować relacje na autorytecie nauczyciela: nauczyciel powinien jasno określić zasady pracy i wymagania wobec uczniów, prowadzić lekcje w sposób zrozumiały, szanować ucznia i udzielać mu wsparcia, sprawować kontrolę w klasie i interweniować w razie zachowania naruszającego normy.
8. Należy diagnozować sytuacje w szkole w kontekście występowania zagrożeń wewnętrznych w placówce, przeciwdziałania i usuwania oraz monitorować postępy i efekty wprowadzonych działań.
9. Niezbędna jest edukacja profilaktyczna jako forma merytorycznego wsparcia w zakresie rozwiązywania problemów kierowana do nauczycieli, osób współpracujących z uczniami i rodziców.
10. Należy organizować rozmowy, pogadanki i dyskusje z rodzicami.

AGRESYWNE ZACHOWANIA UCZNIA W SZKOLE

Cel :Zapewnienie bezpieczeństwa fizycznego w szkole na wypadek wystąpienia na terenie szkoły zachowań agresywnych tj. tj. agresji fizycznej i agresji słownej ucznia wobec ucznia lub nauczyciela.

Osoby odpowiedzialne i zarządzanie

Procedura postępowania jest uruchamiana przez osobę, która zauważyła przedmiotowe zachowanie lub której je zgłoszono. O stopniu zaawansowania procedury i podejmowanych w niej krokach decyduje: dyrektor placówki, a w przypadku jego nieobecności wicedyrektor lub pedagog/psycholog szkolny.

Czynnościami realizowanymi w trakcie procedury kieruje dyrektor placówki, wicedyrektor lub osoba przez niego wyznaczona.

Sposób postępowania

1. Agresja fizyczna

♣ Należy bezzwłocznie podjąć działania mające na celu powstrzymanie i wyeliminowanie tego zjawiska. Obowiązkiem każdego pracownika szkoły, który zaobserwował atak agresji fizycznej lub został o nim poinformowany jest przerwanie tego zachowania. Pracownik szkoły powinien w sposób stanowczy i zdecydowany przekazać uczestnikom agresji, że nie wyraża zgody na takie zachowanie. Należy mówić dobitnie, głośno, stanowczo, używać krótkich komunikatów. W razie potrzeby należy zadbać o uniemożliwienie dalszego kontaktu między uczniami.

♣ Należy powiadomić pielęgniarkę szkolną (jeśli taka jest w szkole), pedagoga/psychologa i dyrektora szkoły oraz powiadomić wychowawcę/ów oraz rodziców (opiekunów prawnych) agresora i ofiary.

♣ W przypadku zagrożenia życia (stan nieprzytomny)

-pielęgniarka, pedagog/psycholog lub dyrektor szkoły wzywa natychmiast karetkę pogotowia, nawet bez uzyskania zgody rodziców (opiekunów prawnych).

♣ Opiekę nad uczniem podczas udzielania pomocy medycznej, ale bez możliwości udzielenia zgody na operację, sprawuje osoba wyznaczona przez dyrektora szkoły.

♣ Decyzję o dalszym leczeniu dziecka podejmują rodzice (opiekunowie prawni) poszkodowanego.

♣ Pedagog szkolny/psycholog szkolny i wychowawcy klas przeprowadzają rozmowy z rodzicami (opiekunami prawnymi) obydwu stron oraz ze sprawcą i ofiarą. Z rozmów sporządzają notatkę.

♣ Pedagog/psycholog szkolny powinien udzielić pomocy terapeutycznej ofierze przemocy, wskazać, jak należy rodzić sobie w kontaktach z innymi,

♣ W przypadku agresji fizycznej poczucia bezpieczeństwa i wsparcia wymagają również świadkowie ataku. Należy przeprowadzić rozmowę ze świadkami przemocy, wyjaśnić im pojęcie agresji, przypomnieć normy i zasady reagowania na przemoc, ustalić działania w podobnych przypadkach. W przypadku wszczynania kolejnych ataków przez agresora, z widocznymi skutkami pobicia -szkoła kieruje sprawę na Policję, od postępowania której

zależą dalsze losy sprawcy przemocy. Wobec agresora stosuje się konsekwencje przewidziane w statucie i/lub regulaminie szkoły.

2. Agresja słowna

- ♣ Należy bezzwłocznie podjąć działania mające na celu powstrzymanie i wyeliminowanie tego zjawiska
- ♣ Należy powiadomić wychowawcę klasy i/lub dyrektora, pedagoga/psychologa.
- ♣ Wychowawca (pedagog lub psycholog) przeprowadza rozmowę z uczniem mającą na celu wyjaśnienie okoliczności zdarzenia. Rozmowę z ofiarą i agresorem należy przeprowadzić osobno.
- ♣ Wychowawca (pedagog/psycholog) przeprowadza rozmowę ze sprawcą i ofiarą w celu ustalenia okoliczności zdarzenia, ustala wraz ze sprawcą formę zadośćuczynienia.
- ♣ O zaistniałym zdarzeniu należy poinformować rodziców/opiekunów prawnych uczestników zdarzenia.
- ♣ Pedagog/psycholog szkolny powinien udzielić pomocy terapeutycznej ofierze przemocy, wskazać, jak należy rodzić sobie w kontaktach z innymi,
- ♣ W przypadku agresji fizycznej poczucia bezpieczeństwa i wsparcia wymagają również świadkowie ataku. Należy przeprowadzić rozmowę ze świadkami przemocy, wyjaśnić im pojęcie agresji, przypomnieć normy i zasady reagowania na przemoc, ustalić działania w podobnych przypadkach.
- ♣ W poważnych przypadkach np. uzyskania informacji o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu lub przestępstwa ściganego na wniosek poszkodowanego powiadamiana jest Policja.
- ♣ Wobec ucznia przejawiającego zachowania agresywne stosuje się konsekwencje przewidziane w statucie lub regulaminie szkoły.

Obowiązki pracowników szkoły

Należy:

- zapoznać się z czynnościami realizowanymi w trakcie uruchamiania procedury.
 - brać udział w treningach i szkoleniach z zakresu stosowania procedury.
 - mieć zapisane numery telefonów osób odpowiedzialnych za uruchomienie procedury
 - znać swoje zadania na wypadek uruchomienia procedury.
 - szkolić uczniów w zakresie postępowania na wypadek uruchomienia procedury.
 - stosować się do poleceń osoby zarządzającej sytuacją kryzysową.

Postępowanie nauczycieli w sytuacjach trudnych wychowawczo i kryzysowych

Postępowanie w przypadku zakłócania przez ucznia toku lekcji (np. wulgarne zachowanie w stosunku do rówieśników lub nauczyciela, głośne rozmowy, spacerowanie/bieganie po Sali, brak reakcji na polecenia nauczyciela, używanie telefonu komórkowego, tabletu itp.).

Istnieją liczne i skuteczne sposoby pozwalające nauczycielowi wzmacniać działania wobec źle zachowujących się i przeszkadzających dzieci. Podstawą dobrej dyscypliny jest pełna troski relacja nauczyciel-uczeń oraz uporządkowana praca na lekcji. Dzięki temu nauczyciel

może stać się autorytetem dla uczniów. Interwencja pedagoga szkolnego czy psychologa lub dyrektora, którzy wchodzi na lekcję i wyręczają nauczyciela:

- **po pierwsze** – podważa autorytet pedagogiczny tego nauczyciela, utwierdza uczniów w przekonaniu, że jest on bezsilny i bezradny w sytuacji, gdy zachowują się na lekcji niezgodnie z wytycznymi szkolnego regulaminu, że zwyczajnie nie potrafi poradzić sobie w trudnych sytuacjach z ich udziałem, więc potrzebuje pomocy z zewnątrz,
- **po drugie** – daje uczniom jasny sygnał, co mają zrobić, by zdenerwować nauczyciela, przerwać tok lekcji itd.,
- **po trzecie** – ustawia pedagoga w roli nadzorcy i strażnika gaszącego wychowawczy pożar, a to nie ma nic wspólnego z jego ustawową rolą, czyli udzielaniem pomocy psychologiczno-pedagogicznej uczniom i nauczycielom.

Niepedagogiczny pracownik szkoły – nie ma podstawy prawnej, która zobowiązywałaby taką osobę do obowiązku udzielania pomocy nauczycielowi, ponieważ nie ma ona kwalifikacji zawodowych, ani uprawnień ustawowych do podejmowania interwencji pedagogicznych/profilaktycznych wobec uczniów. Jedynie do czego można zobowiązać pracownika niepedagogicznego – to natychmiastowe powiadomienie dyrektora lub innego nauczyciela o tym, że w danej klasie dzieje się coś niepokojącego.

Postępowanie w sytuacji posiadania przez ucznia przedmiotów niedozwolonych na terenie szkoły (np. scyzoryki, noże, szpikulce, żyletki, lasery, kije baseballowe, gaz, straszaki broni palnej, petardy, pałki gumowe, kastety i inne przedmioty lub urządzenia zagrażające zdrowiu i życiu innych).

Rolą nauczyciela jest przede wszystkim nakłonienie ucznia do oddania niebezpiecznego przedmiotu. Jeżeli ten odmawia, należy go poinformować, że ma taki obowiązek i jakie będą konsekwencje, jeśli tego nie zrobi. Natomiast w przypadku, gdy istnieje ryzyko, że użycie zabronionego przedmiotu może stanowić zagrożenie dla czyjegoś życia czy zdrowia, nauczyciel musi zrobić wszystko, by:

- **po pierwsze** – natychmiast powiadomić o tym dyrektora szkoły, który jak najszybciej zawiadamia policję,
- **po drugie** – zadbać o bezpieczeństwo pozostałych uczniów poprzez odizolowanie ich od kolegi posiadającego groźny przedmiot, czyli wypuszczenie ich z klasy i oddanie pod opiekę innego nauczyciela, nie odwrotnie.

SYTUACJA WYPADKU UCZNIA W SZKOLE

Zapewnienie profesjonalnych działań pracowników szkoły gwarantujących poszkodowanemu w wypadku w szkole uczniowi należyłą opiekę i niezbędną pomoc.

Osoby odpowiedzialne za zarządzanie Dyrektor lub wicedyrektor szkoły.

W przypadku ich nieobecności –osoba upoważniona przez nich.

Sposób działania

Wypadek ucznia jest to nagłe zdarzenie wywołane przyczyną zewnętrzną, powodujące uraz lub śmierć, które nastąpiło w czasie pozostawiania ucznia pod opieką szkoły: na terenie szkoły lub poza jej terenem (w trakcie wycieczki lub wyjścia pod opieką nauczycieli).

1. Udzielenie pierwszej pomocy przedmedycznej poszkodowanemu

Pracownik szkoły, który powziął wiadomość o wypadku ucznia niezwłocznie zapewnia poszkodowanemu opiekę, w szczególności sprowadzając fachową pomoc medyczną, a w miarę możliwości udzielając poszkodowanemu pierwszej pomocy. Udzielenie pierwszej pomocy w wypadkach jest prawnym obowiązkiem każdego pracownika szkoły. Jej nieudzielenie, szczególnie w odniesieniu do osoby odpowiedzialnej za bezpieczeństwo ucznia, skutkuje sankcją karną.

W sytuacji wypadku ucznia, nauczyciel przerywa lekcję, wyprowadzając uczniów z miejsca zagrożenia, jeżeli miejsce, w którym są lub będą prowadzone zajęcia może stwarzać zagrożenie dla bezpieczeństwa uczniów. Pracownik zobowiązany jest do niezwłocznego powiadomienia dyrektora szkoły o sytuacji.

3. Obowiązek powiadamiania i zabezpieczenia miejsca zdarzenia

O każdym wypadku zawiadamia się niezwłocznie: rodziców (opiekunów) poszkodowanego, pracownika szkoły odpowiedzialnego za bezpieczeństwo i higienę pracy, społecznego inspektora pracy, organ prowadzący szkołę lub placówkę oraz radę rodziców. O wypadku śmiertelnym, ciężkim i zbiorowym zawiadamia się niezwłocznie prokuratora i kuratora oświaty. O wypadku, do którego doszło w wyniku zatrucia, zawiadamia się niezwłocznie państwowego inspektora sanitarnego. Zawiadomień dokonuje dyrektor lub upoważniony przez niego pracownik szkoły. Fakt ten powiadamiający dokumentuje wpisem w dzienniku zajęć podając datę i godzinę powiadomienia rodziców / opiekunów prawnych ucznia o wypadku. Przy lekkich przypadkach (brak wyraźnych obrażeń –np. widoczne tylko lekkie zaczerwienienie, zadrapanie, lekkie skaleczenie), po udzieleniu pierwszej pomocy poszkodowanemu uczniowi, powiadamiający o zdarzeniu ustala z nim: potrzebę wezwania pogotowia ratunkowego lub potrzebę wcześniejszego przyjazdu rodzica i godzinę odbioru dziecka ze szkoły w dniu zdarzenia. Informację o powyższych ustaleniach powiadamiający zamieszcza również w dzienniku zajęć. W każdym trudniejszym przypadku (widoczne obrażenia, urazy, niepokojące objawy) dyrektor lub upoważniona osoba wzywa pogotowie ratunkowe. W przypadku stwierdzenia przez lekarza potrzeby pobytu ucznia w szpitalu, należy zapewnić uczniowi opiekę w drodze do szpitala. Jeżeli wypadek został spowodowany niesprawnością techniczną pomieszczenia lub urządzeń, miejsce wypadku pozostawia się nienaruszone. Dyrektor zabezpiecza je do czasu dokonania oględzin lub wykonania szkicu przez zespół powypadkowy. Jeżeli wypadek zdarzył się w czasie wyjścia, imprezy organizowanej poza terenem szkoły, wszystkie stosowne decyzje podejmuje opiekun grupy/kierownik wycieczki i odpowiada za nie. Do czasu rozpoczęcia pracy przez zespół powypadkowy dyrektor zabezpiecza miejsce wypadku w sposób wykluczający dopuszczenie osób niepowołanych. Jeżeli czynności związanych z zabezpieczeniem miejsca wypadku nie może wykonać dyrektor, wykonuje je upoważniony przez dyrektora pracownik szkoły.

3. Zespół powypadkowy Dyrektor szkoły powołuje zespół powypadkowy. W jego skład wchodzi z zasady pracownik odpowiedzialny za służby bezpieczeństwo i higienę pracy. Jeżeli w składzie zespołu nie może uczestniczyć pracownik służby BHP, w skład zespołu wchodzi dyrektor szkoły. W składzie zespołu może uczestniczyć przedstawiciel organu prowadzącego, kuratora oświaty lub rady rodziców. Przewodniczącym zespołu jest pracownik odpowiedzialny za BHP w szkole, a jeżeli nie ma go w składzie zespołu –przewodniczącego zespołu spośród pracowników szkoły wyznacza dyrektor.

4. Postępowanie powypadkowe

Zespół powypadkowy:

- ♣ przeprowadza postępowanie powypadkowe i sporządza dokumentację powypadkową
- ♣ rozmawia z uczniem(w obecności rodzica lub wychowawcy/pedagoga/psychologa szkolnego) i sporządza protokół przesłuchania
- ♣ rozmawia ze świadkami wypadku i sporządza protokoły przesłuchania;
-jeżeli świadkami są uczniowie przesłuchanie odbywa się w obecności wychowawcy lub pedagoga/psychologa szkolnego, a protokół przesłuchania odczytuje się w obecności ucznia - świadka i jego rodziców
- ♣ sporządza szkic lub fotografię miejsca wypadku
- ♣ uzyskuje pisemne oświadczenie nauczyciela, pod opieką którego uczeń przebywał w czasie, gdy zdarzył się wypadek
- ♣ uzyskuje opinię lekarską z opisem doznanych obrażeń i określeniem rodzaju wypadku
- ♣ sporządza protokół powypadkowy nie później niż w ciągu 14 dni od daty uzyskania zawiadomienia o wypadku –protokół powypadkowy podpisują członkowie zespołu oraz dyrektor szkoły. Przekroczenie 14 dniowego terminu może nastąpić w przypadku, gdy wystąpią uzasadnione przeszkody lub trudności uniemożliwiające sporządzenie protokołu w wyznaczonym terminie. W sprawach spornych rozstrzygające jest stanowisko przewodniczącego zespołu. Członek zespołu, który nie zgadza się ze stanowiskiem przewodniczącego, może złożyć zdanie odrębne, które odnotowuje się w protokole powypadkowym. Protokół powypadkowy podpisują członkowie zespołu oraz dyrektor szkoły. Jeżeli do treści protokołu powypadkowego nie zostały zgłoszone zastrzeżenia przez rodziców ucznia poszkodowanego postępowanie powypadkowe uznaje się za zakończone. Protokół powypadkowy sporządza się w trzech egzemplarzach dla: poszkodowanego, szkoły, która przechowuje go w dokumentacji powypadkowej wypadku ucznia oraz dla organu prowadzącego lub kuratora oświaty (na żądanie). Z treścią protokołu powypadkowego i innymi materiałami postępowania powypadkowego zaznajamia się: poszkodowanego pełnoletniego i rodziców (opiekunów) poszkodowanego małoletniego. Jeżeli poszkodowany pełnoletni zmarł lub nie pozwala mu na to stan zdrowia, z materiałami postępowania powypadkowego zaznajamia się jego rodziców (opiekunów). Protokół powypadkowy doręcza się osobom uprawnionym do zaznajomienia się z materiałami postępowania powypadkowego.

4. Składanie zastrzeżeń do protokołu powypadkowego

W ciągu 7 dni od dnia doręczenia protokołu powypadkowego osoby, którym doręczono protokół, mogą złożyć zastrzeżenia do ustaleń protokołu (są o tym informowani przy odbieraniu protokołu).Zastrzeżenia składa się przewodniczącemu zespołu: ustnie i wtedy przewodniczący wpisuje je do protokołu lub na piśmie. Zastrzeżenia mogą dotyczyć w szczególności: niewykorzystania wszystkich środków dowodowych niezbędnych dla ustalenia stanu faktycznego, sprzeczności istotnych ustaleń protokołu z zebrany materiał dowodowy. Zastrzeżenia rozpatruje organ prowadzący szkołę. Po rozpatrzeniu zastrzeżeń organ prowadzący szkołę może: zlecić dotychczasowemu zespołowi wyjaśnienie ustaleń protokołu lub przeprowadzenie określonych czynności dowodowych, powołać nowy zespół celem ponownego przeprowadzenia postępowania powypadkowego.

5. Dokumentacja: Dyrektor szkoły prowadzi rejestr wypadków

Procedura postępowania na wypadek popełnienia przez ucznia czynu karalnego

Zapewnienie bezpieczeństwa fizycznego w szkole na wypadek popełnienia przez ucznia czynu karalnego oraz udzielenie pomocy uczniowi –sprawcy czynu karalnego.

Osoby odpowiedzialne za zarządzanie: Dyrektor lub wicedyrektor szkoły, osoba wyznaczona w przypadku nieobecności w/w.

Podstawy uruchomienia działań

Przypadek dotyczy czynów zabronionych przez ustawę o postępowaniu w sprawach nieletnich rozumianych jako przestępstwo, przestępstwo skarbowe albo wykroczenie określone w artykułach:

- ♣ art. 50a –posiadanie noża, maczety lub innego podobnie niebezpiecznego przedmiotu w miejscu publicznym,
- ♣ art. 51 –zakłócenie spokoju lub porządku publicznego,
- ♣ art. 76 –rzucanie przedmiotami w pojazd mechaniczny,
- ♣ art. 119 –kradzież lub przywłaszczenie,
- ♣ art. 122 –paserstwo czyli nabycie mienia, wiedząc o tym, że pochodzi ono z kradzieży,
- ♣ art. 124 –niszczenie lub uszkodzanie cudzej rzeczy,
- ♣ art. 133 –spekulacja biletami, tzw. konik,
- ♣ art. 143 –utrudnianie lub uniemożliwianie korzystania z urządzeń użytku publicznego.

Sposób działania

- ♣ Osoba będąca świadkiem/dostrzegła zagrożenie zobowiązania jest do powiadomienia dyrektora szkoły.
- ♣ Dyrektor szkoły odpowiada za ustalenie okoliczności czynu i ewentualnych świadków zdarzenia
- ♣ W przypadku, gdy sprawca jest znany i przebywa na terenie szkoły, wyznaczone przez niego osoby winny zatrzymać i przekazać go dyrektorowi szkoły lub pedagogowi szkolnemu pod opiekę.
- ♣ Dyrektor szkoły winien powiadomić rodziców ucznia o zaistniałym przypadku.
- ♣ Dyrektor szkoły jest zobowiązany do niezwłocznego powiadomienia Policji w przypadku, gdy sprawa jest poważna (np. rozbój, uszkodzenie ciała, itp.) lub w przypadku, gdy nieletni sprawca nie jest uczniem szkoły i jego tożsamość jest nieznana. Do jego obowiązków należy także zabezpieczenie ewentualnych dowodów lub przedmiotów pochodzących z przestępstwa i przekazanie ich Policji.

Procedura postępowania na wypadek ucznia będącego ofiarą czynu karalnego

Zapewnienie bezpieczeństwa fizycznego w szkole na wypadek zidentyfikowania w szkole ucznia będącego ofiarą czynu karalnego ucznia oraz udzielenie pomocy uczniowi -ofierze czynu karalnego.

Osoby odpowiedzialne za zarządzanie Dyrektor lub wicedyrektor szkoły. W przypadku ich nieobecności –osoba przez nich upoważniona.

Podstawy uruchomienia działań

Sytuacja, w której uczeń stał się ofiarą czynu karalnego zabronionego przez ustawę o postępowaniu w sprawach nieletnich.

Sposób działania

- ♣ Osoba będąca świadkiem, która dostrzegła zagrożenie, winna udzielić ofierze czynu karalnego pierwszej pomocy (przedmedycznej), bądź zapewnić jej udzielenie poprzez wezwanie lekarza, w przypadku kiedy ofiara doznała obrażeń. Następnie świadek powinien powiadomić o sytuacji dyrektora szkoły.
- ♣ Obowiązkiem dyrektora szkoły jest niezwłoczne powiadomienie rodziców ucznia -ofiary czynu karalnego.
- ♣ Następnie dyrektor szkoły winien niezwłocznie wezwać Policję, szczególnie w przypadku, kiedy istnieje konieczność profesjonalnego zabezpieczenia śladów przestępstwa, ustalenia okoliczności i ewentualnych świadków zdarzenia.
- ♣ W dalszej kolejności ofiara czynu karalnego powinna otrzymać pomoc, wsparcie psychologiczne.

Dokument powstał w związku z pismem Ministra Edukacji Narodowej DWKI-WPB.5012.25.2019BK z dnia 11 maja 2019 r. oraz wytycznymi z Kuratorium Oświaty w Gdańsku z dnia 14 maja 2019r.

Dokument zatwierdzono na Radzie Pedagogicznej w dniu

Dokument zatwierdzono na spotkaniu Rady Rodziców w dniu

Podpis dyrektora szkoły

Opracowanie: Grażyna Pietrzak, Katarzyna Lis